

ประโยค ป.ธ.๓
ปัญหาและเฉลย บาลีไวยากรณ์
สอบครั้งที่ ๒ วันที่ ๓๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๔

๑. อักษรในภาษาบาลีทั้ง ๔๑ ตัวนั้น อักษรจำพวกไหน ชื่อนิสสัย ฯ จำพวกไหน ชื่อนิสสิต ฯ และทำหน้าที่ต่างกันอย่างไร ฯ
๑. อักษรในภาษาบาลีทั้ง ๔๑ ตัวนั้น อักษรเบื้องต้น ๘ ตัว ตั้งแต่ อ จนถึง โ อ ชื่อนิสสัย ฯ อักษรที่เหลือจากสระนั้น ๓๓ ตัว มี ก เป็นต้น มีนิคคหิต เป็นที่สุด ชื่อนิสสิต ฯ และทำหน้าที่ต่างกันดังนี้ คือ สระเป็นที่อาศัยของพยัญชนะ ออกเสียงได้ตามลำพังตนเอง และทำพยัญชนะให้ออกเสียงได้ ส่วนพยัญชนะต้องอาศัยสระจึงออกเสียงได้ ฯ
๒. ในอาเทศสระสนธิ จะแปลงสระเป็น ย หรือ ว ได้ในที่เช่นไร ฯ จงตอบพร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบ ฯ
๒. ในอาเทศสระสนธิ จะแปลงสระ เป็น ย หรือ ว ได้ในที่เช่นนี้ คือ
- ถ้า อี เอ อุ โอ อยู่หน้า มีสระอยู่เบื้องหลัง
แปลง อี	ตัวหน้าเป็น	ย	ยกตัวอย่าง	ปฏิสนธจารวุตติ + อสส	เป็น	ปฏิสนธจารวุตยสส
แปลง เอ	เป็น	ย	ยกตัวอย่าง	เต + อสส	เป็น	ตยสส
แปลง อุ	เป็น	ว	ยกตัวอย่าง	พหุ + อาพาโธ	เป็น	พหวาพาโธ
แปลง โอ	เป็น	ว	ยกตัวอย่าง	อลโข + อสส	เป็น	อลขวสส ฯ
๓. ศัพท์เช่นไร เรียกว่า อพยยศัพท์ ฯ ในอพยยศัพท์นั้น อุปสัคกับนิบาตมีวิธีใช้ต่างกันอย่างไร ฯ
๓. ศัพท์จำพวกหนึ่ง จะแจกด้วยวิภัติทั้ง ๗ แปลงรูปไปต่าง ๆ เหมือนนามทั้ง ๓ ไม่ได้ คงรูปอยู่เป็นอย่างเดียว ศัพท์เช่นนี้เรียกว่า อพยยศัพท์ ฯ
- อุปสัคกับนิบาต มีวิธีใช้ต่างกันดังนี้ คือ
- อุปสัคนั้นสำหรับใช้นำหน้านามและกริยาให้วิเศษขึ้น เมื่อนำหน้านาม มีอาการคล้ายคุณศัพท์ เมื่อนำหน้ากริยา มีอาการคล้ายกริยาวิเศษนะ
- ส่วนนิบาตนั้น สำหรับลงในระหว่างนามศัพท์บ้าง กริยาศัพท์บ้าง บอก อาลปนะ กาล ที่ปริเฉท อุปไมย ปฏิเสธ ความได้ยินเล่าลือ ความปรักปรำ ความถาม ความรับ ความเตือน เป็นต้น ฯ

๔. การแยกวิภัตติอาขยาตออกเป็นปรัสสบทและอัตโนบท เพื่อประสงค์อะไร ฯ

จงแจก ภูษ ชาติ (ในความกิน) ด้วยวิภัตติหมวดปัญจมี เฉพาะปรัสสบทมาดู ฯ

๔. การแยกวิภัตติอาขยาตออกเป็น ปรัสสบท และอัตโนบท เพื่อประสงค์ ดังนี้ คือ

จะได้กำหนดรู้วาก เพราะปรัสสบทเป็นเครื่องหมายให้รู้กริยาที่เป็นกัตตุวากและเหตุกัตตุวาก ส่วนอัตโนบท เป็นเครื่องหมายให้รู้กริยาที่เป็นกัมมวาก ภาววาก และเหตุกัมมวาก แต่จะนิยมลงเป็นแน่ที่เดียวก็ไม่ได้

บางคราวปรัสสบทเป็นกัมมวากและภาววากก็มี เหมือนคำบาลีว่า “สทิส เม น วิชชติ” คนเช่นกับด้วยเรา (อันใครๆ) ย่อมหาไม่ได้ เป็นต้น

บางคราวอัตโนบทเป็นกัตตุวากก็มี เหมือนคำบาลีว่า “ปิยโต ชายเต โสโก” ความโศกย่อมเกิดแต่ของที่รัก เป็นต้น คำที่กล่าวข้างต้นนั้น ประสงค์เอาแต่บทที่เป็นไปโดยมาก

ถ้าจะกำหนดให้ละเอียดแล้ว ต้องอาศัยปัจจัยด้วย ฯ

แจก ภูษ ชาติ (ในความกิน) ด้วยวิภัตติหมวดปัญจมีวิภัตติ เฉพาะปรัสสบท ดังนี้

บุรุษ	เอกวจนะ	พหูวจนะ
ป.	ภุชตุ	ภุชนตุ
ม.	ภุช, ภุชชาติ	ภุชถ
อ.	ภุชามิ	ภุชาม

๕. กิตกัณั้น คืออะไร ฯ แบ่งเป็นกี่อย่าง ฯ อะไรบ้าง ฯ พนฺธน์ (จानิ) ลงปัจจัยอะไร ฯ เป็นรูปและสาธนะอะไร จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๕. กิตกัณั้น คือ ศัพท์ที่ท่านประกอบปัจจัยหมู่หนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมายเนื้อความของนามศัพท์และกริยาศัพท์ที่ต่าง ๆ กัน ฯ แบ่งออกเป็น ๒ อย่าง ฯ คือ เป็นนามศัพท์อย่าง ๑ เป็นกริยาศัพท์อย่าง ๑ ฯ

พนฺธน์ (จานิ) ลง ยุ ปัจจัย เป็นกัตตุรูป อธิกรณสาธนะ

วิ. พนฺธติ เอตถาติ พนฺธน์ (จานิ) ฯ

๖. ตัปฺปรัสสมาสกับกัมมธารยสมาส มีลักษณะต่างกันอย่างไร ฯ **ปริปฺพณฺณปตฺตจิวโร** (สามเณโร) เป็นสมาสอะไรบ้าง จงตั้งวิเคราะห์มาตามลำดับ ฯ

๖. ตัปฺปรัสสมาสกับกัมมธารยสมาสมีลักษณะต่างกันอย่างไรนี้ คือ

ตัปปริสสมาส คือ นามศัพท์มี อ วิภัตติเป็นต้น ในที่สุด ทานย่อเข้าด้วยบทเบี่ยงปลาย มี วิภัตติและวจนะไม่เสมอกัน

ส่วน**กัมมธารยสมาส** คือ มีวิภัตติและวจนะเสมอกัน บทหนึ่งเป็นประธาน บทหนึ่งเป็น วิเสสนะ หรือเป็นวิเสสนะทั้ง ๒ บท ฯ

ปริปฺขุนฺตตจิวโร (สามเณโร) เป็น **ฉฺฉฐฐิตฺตฺยฺยธฺรณฺนพฺพพิหฺสฺมาส** มี **สมาหารทวันทว-**
สมาส เป็นภายใน ตั้งวิเคราะห์ตามลำดับดังนี้

ส. ทวัน. วิ. ปตฺโต จ จิวรณฺจ ปตฺตจิวโร

ฉ. ตล. วิ. ปริปฺขุนฺตตจิวโร ยสฺส โส ปริปฺขุนฺตตจิวโร (สามเณโร) ฯ

๗. ปัจจัยในฐานตัทธิต ลงแทนศัพท์อะไร ฯ **มณฺมยา** (นาวา) ลงปัจจัยอะไร ฯ ในตัทธิตไหน ฯ
จงตั้งวิเคราะห์มาดู ฯ

๗. ปัจจัยในฐานตัทธิต ลงแทนศัพท์ ๔ ศัพท์ คือ **จฺาน อรหฺติ หิต ภา** ฯ

มณฺมยา (นาวา) ลง **มย** ปัจจัย ในปกตตัทธิต

วิ. มณฺนา ปกตา มณฺมยา (นาวา)

หรือ วิ. มณฺสส วิกาโร มณฺมยา (นาวา) ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง